

Издаєи сваки други мјесец.

Поштарина плаћена у готовом.

*Ванчик Юр
Яван*

ДУМКА

З м и с т :

В. Щ.- т. — Отче наш; Василь Стефаник - Сини;
Др. В. Панченко Юревич - Досвіди подій; Микола
Бучко — Завданя сучасного покоління; О. М. —
Школярски конвикт; А. З. - Василь Стефаник; К.
Бесермині — Човек и його обовязки у живоце;
М. Бучко — Розвиток українскей литературней
бешеди; Л. Чатинський — Два світи; З Редакції
и Адміністрації.

Къ. IV.

ЮЛИ — АВГУСТ

1940 р.

ДУМКА

Кн. IV.

ЮЛИ — АВГУСТ

1940 р.

В Ц-т.

Отче наш!

Ти, що у безвість, шлях кладеш кометі
Й провадиш сонце й величаві зорі,
Щоби в безмежній світовій просторі
Тебе звеличували в смирнім леті,
Для Тебе, Отче, тисяч літ - хвилинка,
Ти бідній сироті даєш поживу,
До Тебе шле зітхання Україна
У смутку після зломаного зриву.
Хоч Твій це допуст, що терпить покірня,
Одначе й доброта Твоя незмірна;
Ми лиш її ждемо в тяжкій потребі,
Отче наш, Отче наш, що еси на небі!

Коли ми знали на степах принести
Тобі лиш скот у жертві й більш нічого,
Ти був нам Хорсом, Перуном, Дажбогом
І був Ти все в нас у найвищій честі.
Та просвітившися в Христовій вірі,
Ми власну кров їй принесли в офірі;
Нашому Богу, нашій вірі й Ц-ркви
Життя були готові дати в жертві.
Й не спроневірились собі ні Богу,
Хоч і яку стрічаючи тривогу
Глумляться з нас нечисті сили Ада,
Коли ми впали вже, програвши б і;
Грїб викопала нам союзна зрада,
А всеж нехай святиться Імя Твоє! . . .

Ти дав орлові, дав малій пташині
 Доволі місця на гніздо спокійне;
 Нас мільони, мільони нині.
 Шукаємо спокою безнадійно.
 Сіти на нас закинув ворог, Отче;
 Невжеж Ти їх не розірвеш на двоє?
 Щоб наше горе сталося коротше,
 Щоб разом з тим настало царство Твоє?

Аджеж Ти, Отче, справедливим Богом!
 Караш грішних милуючи правих.
 Знаєш, як натерпілись ми, як много
 Сльоз пролили, сердешних слез кривавих!
 Зхий дух насіяв куколю в нас всюди,
 Жнива сподіється з несвого поля;
 Спали, до тла спали той лан облуди
 Й нехай Твоя свята сповниться воля! . . .

Хто був хоробрий, не зломив присяги
 И гидкою зрадою не сплямив роду,
 Над ним розвій Ти чорні хмар батаги
 І лавром скрань вінчай у нагороду.
 Якщо узрить на власній грядці колос,
 Чи хочби дику пожу вбрану в терни,
 Досить для нього — його мрії голос
 Мир неба на поля його заверне

Хіба наш стогін не дійшов до Тебе?
 Як Лазаря нас точить черв безсиля:
 Чужинець наше нам добро тербить;
 Для нас — неволя, а йому — весілля.
 Ах, прожени ту саранчу з городів!
 Караш страшно нас! А час бо слушний,
 Щоб Україні з українських плодів
 Подав Ти, Отче, хліб її засушний . . .

Гей, каємось ми промахів ще нині!
 Нераз були сліпі і легковірні;
 Вожда не вмiли дати Україні,
 За те й терпіння наші непомірні!
 Народ гiєн калічить нас крiвавo,
 Холодом потягло з мерцiв країни!
 З гори Тобі обiцяєм поправу!
 Остав нам, Отче, наші провини . . .

Коли побідна пісня України
 Знайде луну над Сяном і над Доном,
 А наші прапори положать тіни
 Ген-ген за нашим праведним кордоном;
 Коли не спинять нас долини Збруча,
 Ані Карпат свободні полонини,
 Тоді й минеться ворожнечі туча
 И оставимо виновникам провини . . .
 Не дай, не дай нас, Отче, на наругу.
 Чужим богам не дай молитись з мусу,
 Згаси вогні оман, що родять тугу
 І не введи нас, Отче на покусу! . . .

А після страстей, що вістять спасення,
 Не опускай нас, Отче, у турботі
 Аж до великоднього воскресення
 І збав нас від лукавого ще й потім . . .
 Отче! планетам Ти поклав дороги,
 Капля роси Твоєї будить камінь;
 Розвесели наш рідний край убогий
 Сьогодні і на віки вічні Амінь!

Василь Стефаник

С и н и.

Старий Максим волочив яру пшеницю кіньми добрими, молодими. Борони літали по землі як пера. Максим кинув капелюх на ріллю, сорочка розп'ялася і впала аж на плечі. Хмара куряви зпід борін засипала його сивий череп на голові і на грудях. Він голосував, лютився — а люди з сусідних нив говорили до себе: — Старий пес, все лютий, але молоді коні ще міцно тримає. Втратив обох синів і від тоді все кричить і на полі і в селі.

Максим спер коні.

— Стари кости як стара верба на вогонь добрі, але з кіньми бігати відочого як ноги погинаються коло коней, а в данцю подаються, то такі ноги най не кажу що варт. Лізь, діду, на піч, пора вже прийшла.

Та він потряс сивою головою попід чорні кінські гриви та кричав даліше:

— Та на піч брїи я ще годен вилізти, але піч студена, облутана, образи на стінах почорніли, а світі дивляться на пусту хату як голодні пси. Стара ціле життя обтикала їх барвінком та ва-

сильком та голуби перед ними золотила, аби ласкаві були, аби хата ясна було, аби діти росли. Та хоч їх багато, а всі вони до нічого, світці. Синів нема, стару заборпав в землю, а ви боїмусьте вібачити за барвінок, було ліпше дбати . . . Ану звідочолий, поки нам Бог назначив берімся, брїи до цієї землі

І ходили вони з одною кінца ниви на другий затулені курявою, а борони кусали землю, горкотили, роздрапували її аби зернові вчинити м'ягке ложе

До решти обезсилений приляг до землі і лежав довго мовчки, а потім лагідно розкочував:

Последній раз прийшов Андрій, він був у мене вчений. Тату, каже, тепер ідемо воювати за Україну. — За яку Україну? — А він підоймив шаблею груду землі тай каже: Оце Україна, а тут — справив шаблею у груди — отут її кров; землю нашу ідем від ворога відбирати. Дайте мені, каже, білу сорочку, дайте чистої води, аби обмився, тай бувайте здорові. — Як та його шабля блиснула тай мене засліпила. Сину, кажу, та є ще в мене менший від тебе, Іван, бери й його на це діло; він дужий, пай вас обох закопаю у цю нашу землю, аби воріс з цього коріння її не ви-торгав у свій бок — Добре, каже, тату, підемо оба. — Та як це вчула, то я відразу видів, що смерть обвилася коло неї білим рантухам.

А рано вони оба виходили, а стара сперлася на ворота та не говорила, але так здалека дивилася, як з неба. А як я їх скидав на колії, том сказав: — Андрію, Іване, взал не йдіт, за мене пам'ятайте, бо я сам, ваша мама на воротах умерла . . .

. . . До самого вечора водив Максим коні по ниві та не кричав уже, геть замовк. Діти, що вівці гнали, люди, що попринього дзвонили, з ляку не поздоровляли його. Замазаний грязюкою, обдертий, кривий, він певаче западався в землю.

Пізним в.чером, як вообходив корови та коні та подоїв вівці, Максим увійшов до хати.

— Ти небого геть затихла, замертвіла, якби в тебе хто ніж упхав . . .

Він звярив колешу, убрав білу сорочку, повечеряв і затих. Потім прикляк до землі і помолився.

— А ти Мати Божа, будь мойов газдинев; ти з своїм сном посередині, а коло тебе Андрій та Іван по боках . . . Ти дала сина одного, а я двох.

Др. В. Панченко Юревич.

ДОСВІДИ ПОДІЙ.

Одинадцять місяців війни настільки багаті подіями, частиною цілковито несподіваними, що без сумніву роки ще підуть на дослідчу працю їх докладного пізнання. Багато загально визнаних поглядів перекинули вони до гори ногами, але й багато зо старих аксіом державної мудрости, навіть таких, що здавалося вже припали порохом - вони підтвердили наново. Деякі з цих досвідів сучасної війни надаються вже тепер до повного синтетичного узагальнення те практичної оцінки. З них — розуміється — цікавлять нас у першу чергу ті події, або процеси, що стверджують підставність або помилковість дотеперішньої української політичної думки; доцільність того чи іншого напрямку української акції. Ясно, що в цей переломовий час для історії цілої Європи, найменше ми, українці — одна з найбільш експонованих європейських націй — можемо уникнути глибших змін психики та світовідчужання, не говорячи вже про методи й тактику національної боротьби в цілковито нових обставинах.

Одна з найбільше цікавих для нас і нашої внутрішньої та зовнішньої пропаганди властивостей сучасної війни є те, що вона — в супереч різним зусиллям - не набрала виразного характеру ідеологічної боротьби. Демоліберальна офензива й німецько-італійський протинаступ залишаються поки що поза обсягом практичної політики й виключно в сфері газетних дискусій. На напрям політики великих держав, зокрема Райху та Італії, чисто ідеологічні міркування відіграли досі не дуже значну роль. До хрестового походу проти „фашизму“ також не дійшло; навпаки подолані й ще неподолані демократії, а навіть Сполуч. Держ. Півн. Америки, самі практично переходять до тоталітарности й авторитарности. Безперечно, що не виключена можливість певної пропагандивної актуалізації ідеологічного моменту боротьби в майбутньому, але не потрібно бути пророком, щоб передбачити в цім далеко більший вплив реальних інтересів, ніж догматичних інтересів. Практичні висновки з цього для зовнішньої пропаганди занадто ясні, щоб потребували особливого підкреслення (для деяких українських „пропагандистів“ це підкреслення таки потрібне, бо часто — густо вони намагаються бути більшими „католиками“, ніж самі „папи“ — в наївному розрахунку здобути собі цим шляхом прихильність).

Треба признати, що за цей рік війни пропаганда вплинула на перебіг подій у далеко меншій мірі, ніж цього очікували обидві воюючі сторони. Ми були свідками, як усі англо-французькі спроби

агітацією підорвати мораль німецької нації скраховали так ґрунтовно, що навіть мало хто взагалі завважив, які величезні кошти й зусилля витратили союзники на цьому відтинку тотальної війни. Сама лише пропаганда взагалі не може відігравати рішальної ролі. Як певні бацили, розкладові гасла в стані впливати лише на вже ослаблений та розхитаний організм. В умовах блискавичної війни на це просто не вистачає часу. Пригадаємо собі, що перші три роки світової війни розкладова пропаганда Антанти не мала успіху ні в німецькій армії, ні в німецькому запіллі. Навіть на внутрішньо хворий організм царської імперії, революційна пропаганда почала діяти лише після тяжких поразок 1904 та 1915 р. р. в сполученні з розкладом державного ладу. Треба також зазначити певні поважні застереження взагалі проти надужиття пропаганди. Пригадаймо польський приклад! Розагітована невідповідальною архишовіністичною пропагандою, польська суспільність цілковито втратила з вибухом війни почуття міри й здорового глузду. Під впливом розбурханих масових почувань, державний провід у свою чергу втратив здібність до реальної оцінки та опановання ситуації й спровокував фатальний для нації конфлікт із могутнім сусідом; розюджена юрба пішла на криваві ексцеси проти національних меншин, руйнуючи у вирішальний момент кризи решту соціального ладу й престиж польської державности в світі. Шовіністичний запал та розбурханий націоналізм поляків зрештою не врятували, а лише прискіпили ґрунтовну ліквідацію їх 34-мільйонової „великодержави“. Зокрема наш власний змаг мусить бути обережним ув оцінці суспільної ваги пропаганди. В певні періоди національного життя, рішають уже не стільки ентузіазм, зрештою дуже скороминаючий, скільки організаційні здібности та фахова досконалість національного проводу в ширшому розумінні цього слова.

Вирішальну роль в сучасній війни відіграв організаційний принцип. Це є мабуть найважливіше, спеціально для нас, спостереження з останніх подій. Засадничо нового в цьому, розуміється, немає. Кожна велика перемога в світовій історії залежала від здібности до кращої й доцільнішої організації засобів боротьби. Коли англійці розгромили після ряду війн найбільшу в історії світу колоніяльну імперію могутньої Іспанії та на її руїнах збудували свою власну, то це між іншим головню через те, що англійські кораблі завдяки залізній дисципліні та вправам встигали підготуватися до бою протягом 10 хвилин тоді, як іспанці втрачали на це цілих 30 хвилин. Перемоги Наполеона залежали не стільки від його стратегічного генія, скільки від його здібности організації озброєння, постачання та фінансування армії й адміністрації запілля.

Але в сучасну війну німецькій провід досягнув дійсно кульмінаційного пункту організаційної досконалості. Найменша дрібниця бойового матеріалу, його продукції та своєчасного постачання була опрацьована до найвищого технічно можливого шабля довершеності. Кожна теоретично можлива варіація стратегічних посунень, власних та ворожих, були аж до найдрібніших подробиць передбачені. Кожна дрібниця вишколу спеціальних і технічних відділів була узгляднена. Одне лише висідання вояків з транспортних літаків вправлялося сотками разів, поки воно не пішло зο справністю машини в рекордово мінімальне число секунд. Осягнення частинами означених позицій вимагалось з точністю на хвилини, підготовка до бою машин та спеціальної зброї з точністю на секунди. По скільки це є взагалі можливим, нічого не було залишено на гру випадку в надії на імпровізацію підчас кризи.

Наслідки цієї дійсно геніальної організації ми бачили всі: нечувані ще в історії воєнні успіхи в рекордовий час із мінімальними власними втратами. Проти цієї німецької організації не встояли ані патріотичний запал, ані незаперечена особиста відвага ворожого вояка. Німецькі армії рухалися з математичною точністю по випрацьованих в невинній підготовчій праці за два післявоєнні десятиріччя плянах Райхсфера, а в їх запіллю в рекордовий час направлялися піонерами зруйновані в боях шляхи сполучень та повставала адміністрація окупованих областей.

Першою й головною передумовою блискавичної війни є успішна розв'язка проблеми постачання і транспорту резервів. В той же самий час союзники губилися в розгардіяшу спізнених імпровізаційних заходів в катастрофально непередбаченій ситуації. В своїй останній промові фірер ствердив, що західні держави завів їх політичний та мілітарний ділетантизм. Це є без сумніву найважливіший висновок з подій сучасної війни.

Микола Бучко

ЗАВДАННЯ СУЧАСНОГО ПОКОЛІНЯ.

Нігда не було легко жити на шведцє, нещасливі дні ище чєши и твєрдни, як за окремих людєох, так и за цєли народи. Сучасносц положєла з окрема украинску націю пред вєльку пробу. Же би положєла тот чєжки испит зрєлосци и способносци до самостойного животу нація потребує вєльо нових завжатих и твєрдих рукох до работи, потребує нація чи мало свидомих и розумних главох. Найважнейше за націю у таких часох є, же би вона знаєла цо сєє и як годно до того дойсц. Як якєш прєклятєство на нашєй

нації на її історичній драги було фаталне на нічим не основане почуване якоїш меншей вредности нашого народу у поровнаню з културним окруженьом. Якеш дурне наставлене гу „старшому братови“ Москальови, котри „брані шицких славянох“ переслідувало століттями націю. У ХХ. вику наша українська нація зруцела зоз себе тот плащик обману и вона не вери вецей, же без Москви не годна жиц, але противно, вона зна и вери, же ей без Москви будзе лепше, легчейше. И нешка едно з найважнейших завданьох українского сучасного покоління є недац ше заробиц заш ново тей брехні, же „у советской тюрми народох место України й українской нації. У Советії брешу шицки! Теж брешу и шицки „идейни“ комунисти, котри за московски пенеж стоя на служби коминтерну. „Ми за самоозначене народох“, „ми за жем и шлебоду селянина та робітніка и против його визиску“ крича вони, а банди Муравйова задавели шлебоду у морю креви, и милиони з гладу українских селянох и робітнікох потвердзели „правдивосц“ їх кличох. И нешкашне покоління неда ше обдурйовац, але шмело викрива московску забреханосц.

Пред сучасним поколінням вельке и важне завдане обновленя українской державности. То вимага вельки зусиля, на котри ше годни одважиц лем людзе сильни духом, котри готови робити при каждих обставинох так, же не препадо на марно ніяке зусиля, але же би ше приближовали крок за кроком до своей мети.

Кед инши народи тримаю себе за лепших од других и веря же вони од Бога одредзени зробиц тото або гевто и ми не шмеме буц за німа. Бо хто як хто, а ми на певно маме випольниц вельку и чесну мисію. Вира до нашей мисії нам да сили души, духови и тілу. И кед народ шицок скроз препольнети з таким духом, вец вон непереможни й будучносц у його рукох.

Обовязком сучасного покоління є буц патриотичним. Та нешка патриотизм не таки, як то розумели вшеліякого роду либерали масони, демократи и шицки, котри учели, же найвекша вредносц спокій, а не творене и здобуване. — Скорей учели и нешка єст таких, цо думаю, же патриотизм то „заслуга“ або „жертва“ або якийш надзвичайни обовязок, котрому ше задоволі, кед даруеме якуш суму на „народну ціль“, або „трациме час“ на засіданьох установох и товариствох, або у крайнім случаю „жертвуеме з власним животом“. Кед би так було вец би випатрало, же то не муши кажди робити, випатрало би, же то не нукашні обовязок каждого чесного человека. Не! Такого патриотизму не позна наша доба. Шицки вельки народи, а зокрема сучасни знаю лем єден ідеал живота — живот героя. Героїам чину спонукує героя до

того, же вон сче под кажда цену зробиц того, без чого живот за нього не полни. З того не слідує, же вон умера зато, же сче умрец. Не! Бо вон люби живот и вецей люби як хто не будь. Єдно з найглавнейших завданьох сучасного українського покоління є героїзм, то значи нешкашне українство муши ще здобуц на мужности, завжатоц, одвагу, непохитноц, муши у себе виховац шицки тоти чесноти, без котрих человек не зможе зробиц таке діло, яке роби герой.

Далей до завданьох нашого покоління іду: надкласовоц, противпартийноц и націонална солідарноц. Нація ще дзелі не по тим хто до якої партії належи; ей соціялну будову и животни інтереси одредзую не либерал, монархисти, клерикали, соціялисти, комунисти чи хто там уж бул, але творци духових и материалних вредносоцх. Прето доцільноц є прави демократизм гледаю таки форми організації, дзе управа не у руках партийних политикох, але у руках реалних представнікох соціялних верствох, зорганізованих на професійно виробничому принципу.

Не групи чи партії маю мац верха у нашим націоналним живоце, але нація як така та ей добро и інтереси маю мац ришаюци глас у одношеньох медзи ризнима продукуючими странами. Наша нація не є лем селянска чи робітніцка чи таргоvsка и т. д. але є пред шицким українска. Прето шицки мушиме буц солідарни и ровни пред еднакими обективними обставинами за роботу и за творчоц.

Пред нами вельке и чежке завданє, котре ми мушиме здійсниц. Ми мушиме здійсниц того, за цо длуги роки свого живота Шевченко шедзел на заслано, за цо под Крутами дали свой живот найкращи синове України. То не празни, пусти слова, але то коначноц, те наш обовязок, котри на нас сучасноц кладзе, до того нам потребна добра зорганізованоц та єднодушноц у поставоках, жаданьох и ділох. Єдиница вредна на тельо, укельо вона зна и сче исц у шорох ведно з иншими. Недисципліновани єдиници роба лем замишане и хаос. Правда єст єдиницох, яки ще дзвигаю понад загал и вони го пориваю за собу, а инши ще муша покориц загалови. Прето ще треба научиц: підпорядковац ще інтересом загалу и теди кед нам то найменей приемно; совисно окончовац кажде доручене. Ми не за шлепи послух, але з власней волі. Тот громадянин найвецей вреди, котри роботу, яку роби, роби з власней волі, як свой нукашні обовязок, тот котри глібоко предшвичени, же тото а не инше, же так а не иншак треба робиц.

Драга до здійсненя завданя, яке кладзе сучасноц на українску націю є драга чиного героїзму, надкласовоци, противпартийности та націоналней солідарности.

ШКОЛЯРСКИ КОНВИКТ.

Вельо гуториме о потреби конвикту за школярох; шицки без рижніци спознаваме, же нам, як нації нет будучности без своей націоналней, свидомей провидней верстви. Прето нам треба конвикт, у котрим буду нашо школяре, крим того знаня и вихованя у школах, котре достаю од професорох, доставац потребне знане з исторії й култури українского народу, та дзе ше буду вихововац на добрих, чесних и свидомих членох нації.

Же би зме могли конвикт основац треба змобилизовац шицки сили народу, та здійсниц едно з наших важнейших завданьох.

У питаню, дзе би тот конвикт бул, випатра, же є найодповіднейши Осиек, тим вецей, же там уж иснує конвикт за дзівчата ч. СС. Василянкох. Хоч би не було з горшого, кед би мужески конвикт бул у месту, дзе єст и високи школи (универза).

Медзи тим, тераз ше видзвигує питанє, як и одкац назберац потребну суму пенежа? и кельо го треба?

На мою гадку треба бодай коло пол миллиона динари, у кельо ше конвикт дзвигне у Осиеку, бо крим будинкох за конвикт, дораз треба купиц и даскельо ютра жеми, з котрей би конвикт мал яке тале полєгченє, та з котрей би мал фонд, одкац би ше подмирело отримованє тих школярох, яки би достали отримованє у конвикту туньше звичайней плаци, а таких мушимє раховац, же будзе и коло 50 о/о питомцох.

Як отже назберац пол миллиона динари? Нас єст у Югославії коло 40.000, кед би кажде дало 10 дин., потребна сума ту. А мож шмело раховац, же 200–300 особи дарую найменей по 1000 дин., а даяки и вецей, отже вецей як половку потребней суми ше назбера на тот способ.

Гезту другу половку ше напевно годно назберац зоз меньших даткох од 50, 100, 200 і 500 дин і т. д. До того кажди хто дарує на конвикт достанє красну грамогу (обрацик) з націоналним гербом, знаком „Просвіти“ и образом Блаж. Памяти Кир Діонісія Няраді, на котрей будзе наведзене мєно дотичного дарователя та означене яку суму даровал. Мєна векших даровательохла (по 1.000 дин. найменей) були би ище вирезани на таблічки у єдней з векжих хижохла (або у конку) конвикту. То є на мою гадку найуспішнейши способ, як зме годни подзвигнуц школярски конвикт.

Та ище єдна заувага. Скорей як приступимє гу здійснєню того, добре роздумаимє: чи зме годни тот конвикт не дзвигнуц, але чи зме го годни отримац. Бо кед будзємє мац конвикт, вєц би

требало, же би шицки нашо школяре були у нім, або бодай 80 о/о. Кед вец буду так робиц даяки панове, як тєраз роби з конвиктом за дзивчата, же послаю свойо дзеци до цудзих конвиктох и предруцюю не ричеви закиди управи конвикту, гледаю просто шерц у вайцу, вец нам конвикт не треба ані основовац, бо вон будзе од самого початку загрожени и осудзени на препасц. Але то не шнє буц, то не шмеме дозволиц. Кажци свидоми члєм нашого народу пошлє свойо дзеци лєм до нашого конвикту, хто роби иншак лєдво чи шє може тримац за свидомиго патриота. Управа конвикту приме вше ричеви зауваги та сугєстїї, як окремих людзох так и цалого громадянства.

Розуми шє, же наш украински конвикт муши нам давац вєцей, якцо нам то даваю цудзи. У главним циль конвикту муши буц :

- 1) Же би народоци дал можносц школовац свойо дзеци цо тунь-шє лєм мож;
- 2) Же би шє управа старала и уложєла шицки свойо сили до того, же би школяре сконьчовали школи цо з лєпшим успихом;
- 3) Же би управа давала у шлєбодних часох од школи лекції литературней бєшєди, лекції з исторїї й литератури та культури нашого народу, плєкала писню нацїоналну и церковну;
- 4) Же би управа вихововала питомцох на свидомих и чесних члєнох нацїї.

А. З.

ВАСИЛЬ СТЕФАНИК

Василь Стефаник шє народзел 1871 року у селянскєй хижї, у валалє Русовє, срезу Снятинского, у Галичини, а умар 6 грудня (дєцємбра) 1936 року. Умар вон уж як старши члєвєк, (65 роки) та пошол як прави и вєльки писменик, котри мал далєко за собу свою творчосц.

Стефаник сцєл буц лїкар та почал студїїовац медицину у Краковє, але не скончєл лїкарски науки, бо му шє не пачєли и прєто шє врацєл до Русова на господарство свойого оца, дзє жил до шмерци.

Стефаник бул прави и вєльки писменик. Його новєлї — то перли украинскєй литератури. Вон прави мистєць модернєй психологичнєй новєлї. У своїх новєлох Стефаник вшє пишє о єднєй темї, а то є украински валал зоз цалу свою биду и нєщєсцєм; з тоту тему зрєштою богата цала украинска литература. Але нїхто не знал так добрє приказац нукашнї, душевни живот украинского селянина, як Стефаник. Вон позна и видзи, же селянин, хоч и випатра на верх без чувствох и почуваньох, ма справди полну

душу любви гу жеми, яка го карми, ма любви гу фамелії и оцовщини.

Кед би зме сцели дац характеристику Стефаникових новелох, як з психологичного так и з тематичного боку найлєпше нам послужа готи слова Лесі Українки: „Приповеданя Стефаника при шицкей їх реалности не фотографія, але — рисунки, так би повесц шкици за будучу картину. Кед ше їх чита, приходзи думка, же кед би ше їх звязало зоз спильну фабулу, то би постал роман маси. У шицких геройох Стефаника еднака психольогія, меняю ше лем обставини, котри на тих геройох впливаю. Главни риси тей психольогії пасивносц, яка ше миша зоз стихийним рухом за икерцию.“

И справди пречитаюце лем одну або другу Стефаникову новелу та ше прешвечице, же з такей психичней пасивносци геройох новелох вие песимизмом. Та тот песимизм не в нашлїдок писменикового світогляду, але ше вон родзи у читача лем пре превагу цемней барви у новелох.

Стефаников стиль може ше назвац импресионистичним, але вон ипак оригинални и нема поровнаня у жадней литератури. Кажде його реченя — то цала подія. Вон обтесує każde реченя, очисцує го од шицкого непотребного и дава нам го, як прави майстор.

Стефаник в своєродни талант, котри без еволюції постава прави мистець. Його перши новелі даваю вельо глібше естетичне враженя, як познейши, цо и зрозумиле кед ше вежне под увагу, же початок його творчосци бул найплоднейши, а цо далей то вше меней и слабше писал, аж док на концу не престал взагалі писац.

Новели Стефаниково вишли у тих збирках: „Синя книжечка“, „Дорога“, „Камінний Хрест“, „Мое Слово“, „Кленові Листки“ и остатня збирка „Земля“ вишла з нагоди його ювілею 1933 року у Львовє.

К. Бесермині

ЧЛОВЕК И ЙОГО ОБОВЯЗКИ У ЖИВОЦЕ.

III.

ОБОВЯЗКИ ГУ ДРУГИМ ЛЮДЗОМ. Крим обовязкох гу Божови и гу самому себе человек ма обовязки и гу другим людзом.

При окончованю обовязкох гу другим людзом мушиме ше тримац тих найглавнейших правилох: 1) почитовац живот других людзох; 2) почитовац шлєбоду других людзох; 3) почитовац добри глас и мєно других людзох; 4) почитовац шлєбоду думаня и 5) почитовац власносц и маєток других людзох. Тим б обовязком основа правда, прето їх обовязани человек вше и гу шицким людзом без рижніци отримовац.

- По тих обовязкох приходза милосердни діла и помаганє еден другому, же би ше на тот способ ублажела беда, худобство и

нешесце у швецe. Кед би ше людзе тримали у живоце тих обовязкох, не було би ані мержні на швецe, ані неприятельства ані войны як медзи окремима людзми так ані медзи націями и державама. Но на жаль мало хто ше того трима, зато видзиме лем пречешки обставини у швецe, а зло постава каждим дньом вше векше, так же человек зоз своїм розумом не може похопиц до чого то доводи.

1) **Почитовац живот других людзох.** Найвекше добро на тим швецe яке человек ма то є його живот, прето ніхто не шме тот живот нікому вжац або му чкодзиц. П сам Бог гвари у 5 заповиди: Не убий! Забиванє не муши буц директне, але и индиректне, кед му причина, же дахто пре нас препада тілесно. Так пре пияніцу оца препада цала фамелія, пенєж пойдзе на алкоголь и доган, а дзеци немаю цо єсц, цо облечиц, з чим ше лічиц итд.

2) **Шлебода других людзох** муши ше теж почитовац, бо каждый человек ма право на праву и правдиву шлебоду. Бог створел людзох шицких еднаких и дал їм жем, же бо на ней робели, жили и управяли зоз ню. За шицких треба, же би були еднаки закони и можлівосци напредованя. Каждый по своєї способносци и работи треба, же би мал одповедне место на драбини людского одноше-ня. Лем тоту шлебоду не треба криво розумиц. Шлебода не може буц неогранічена за каждого человека, бо теди вона постава дораз нешлебода за других, котрих дотични зоз своєю зле зрозу-мену шлебоду покривдзи. Отже шлебода муши буц розумна и справедліва.

3) **Почитовац чєсц других людзох.** Не шме ше на нікого ніч клеветац и циганіц та приписовац му дацо цо не добре. Особа, котра оклеветана чувствує ше поніжена медзи инцима, траци свою душевну па и тілесну одважвосци и моц; спека и кляні ше од людского дружтва и вельо раз є о чїїдушина та не зна похориц и поробиц найвекшии злочини чї себе чї инцим. Каждый ма право на чєсц и добри глас, кед вон дійсно їх заслуговує и прето не треба їх нікому губиц.

4) **Почитовац шлебоду думаня,** котра у тим, же не указуєме не-приятельске розположенє гу особи, котра иншак дума. Але го не значи, же вєц ма каждый право думац цо сцє, бо нема ніхто право **процивиц ше правди,** але ю муши прияц, випитац и одруциц своєю ранше думанє, кед воно було мильне. Бо єст людзох примитив-них, котри не знаю Богзна цо, а до того су легковири и твардо-глави. па поверя рижни ствари и вєц їх не мож так лєгко навєсц

на драгу правди. Кед бешеда о шлебоди думаня мушиме зазначити, же вона у подложности розуму и розумности, а не у якимшик деспотским анархизму и не признаваню правей правди, котра обовязує шицких.

Б) Почитовац маѣток и добро других. Каждый человек ма дажки маѣток (власности), котри припада лем йому, а не другому и не шицким. Ніхто нема право вжац, украдуц чи присвоїц себе тото цо себе други стекол зоз свою праведну и чесну роботу, вреднощю и поступовим животом, же би себе запевнел своїй живот. Ту ше ураховує и несовисне та нечесне вихасноване работничих, кед ше їм не дава така плаца, яку вони заслугую. Таке вихасноване не лем, же є моралним преступком, але воно створює и социалне зло, бо ше при єдних збера силни капитал, а при других панує найвекша беда. Ці таки стан є не справедліви. Правда, же нігда не буду шицки єднаки, але правда заш жада и то, же би каждому запевніц тот його мінімум, то значи тото найменей кельо йому потребне за живот, без чого ше вон не може обісц, без чого не може жиц.

Взагалі у тих обовязкох ту другим людзом тримайме ше вше єдного гасла и вец нігда не опушциме або преступиме даєден обовязок, а то є: Цо не сцеш, же би тебе други робели, не роб ані ти иншим.

Млосердна діла. Тоти діла може робити лем тот хто чувствує у своєї души и шерцу доброту и правду, таки людзе правдиво помагаю своїх ближних и поправяю биду и зло у швецє. До того поволани каждый человек, бо лем на таки способ ше ублажи тото вельке социалне зло, котре нешка прициска цале людство. Тото помагане муши впливац зоз любви, а не з пихи и гордостци.

Кажди человек аж теди будзе прави человек, кед будзе шицки своєю обовязки вше и впадзи точно и совисно окончовац, теди вон будзе мац вреднощ и заслуги пред Богом и пред людзми, а сам спозна важнощ и циль своього живота. Напроцив человек, котри не инвершує своєю обовязки у живоце, тот нема ніякей вреднощци ані заслуги; не зна завдане своього живота, вше є незадовольни зоз своїм животом, па прето морално препада и траци своєю чловечество. Не забудзме, же человек по обовязкох человек, а хто нема, не признава ніяки обовязки тот не человек, але гевто, цо нема у живоце обовязки. Окончуйме отже совисно своєю обовязки, же би зме були людзе и же би зме себе прїз обовязки приобрели и права, бо правох нет у живоце без обовязкох.

М. Бучко.

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ БЕШЕДИ.

(Кінець)

Літературна бешета у XVI—XVII віках була однакою як навоєстоку так і на заході і то понайвше за те, що тоді цілий український народ був у одній польсько-литовській державі.

З р. 1654, з часом приєднання лівобережної України з Києвом до Москви почала нова доба у розвитку восточно-укр. літературної бешеди, бо ще уцаговал до неї вше вше і вплив російської-московської бешеди. То допровадзело до того, що ще основа заходноукраїнської бешеди. З часом затрацела і кінцем XVIII і початком XIX віку, кед ожила зши наново українська література, пишу ю уж лем на восточноукраїнській бешеди. І перші письменники: Котляревський, Квітка, Шевченко і інші пишу на наддніпрянській бешеди. Так ще розорвала кедиш една, укр. літературна бешета.

Мало по мало і бешета кїво-полтавська постава літературна. Геніяльне слово Шевченково захопело цілий народ і його бешета станула як основа всеукраїнської літературної бешеди.

А з часу остатньої революції з 1917 року літературна бешета ще розвиває силно з рока на рок. І там на Наддніпрянщині так ще вона усовершела за остатні 20 роки, що може смело конкурує за першенство мєдзи славянськими бешетами. Нєшка цілий український народ, якщо цо жада політично ще зєднєць у єдиной Соборной і Самостойной України, так вон шидок прийє і єдину, соборну літературну всеукраїнську бешету, а то бешета наддніпрянська. Тоту літературну бешету обовязани кєдди українєць знає. Хто ю не знає найє учи, бо лем так допоможе дзвиганню культури свогого родзеного народу.

Л. Чатинський.

Д В А С В І Т И.

В історичному поході крізь століття кожна велика нація прємує і змагає до осягнення якмаїбільшої своєї сили, могутности і слави. Змагає до осягнення таких цілей, які би скріпили її силу і могутність серед окружаючих її інших національних організмів. До своїх цілей іде нація серед зусиль і змагань, незважаючи на найтяжчі перепони і найбільші втрати, іде послідовно, твердо і непохитно. Але бувають моменти в життю нації, що її змагання до сили, до росту, до могутности слабнуть. Бувають моменти, що

її роля серед оточуючих її національних організацій маліє, а навіть улягає вона на деякий історичний момент іншим націям.

Де є причина отого послаблення змагань нації до росту і сили? Відповіді на це значить відповіді на питання що це є життя взагалі.

Життя — це безнастанне змагання нації між собою за ріст, за панування, за перевагу. У цьому життєвому змаганні виходять побідно і закріплюють своє панівне становище тільки ті, що є озброєні в неборну мораль сильних, в незломну волю до життя і могутності, де в боротьбі за ідею своєї нації, кожний творчий член нації, кожний націоналіст знаходить зміст свого життя, остаточну мету свого туземного існування. Він і йому подібні натхнені великою ідеєю своєї нації, великою вірою в її власні сили, не зважаючи на ніякі небезпеки і удари стають на вершину подій, надають їм бажаний напрям, стають у проводі діючих сил і запрягають їх до боротьби за ідею своєї нації. Тоді нація стає сильною і могутною, бо сильними є її сини. Навіть тоді, коли здавалося непереможними є сили, що станули на шляху нації, правдиві її сини не зневірються. Бо знають вони, що сильна непереможна віра у власні сили, в єдину правду власної ідеї поведе їх до перемоги. Тому то правдиві сини Української нації і нині не піддаються облудним моментам теперішності, але постійно працюють против усіх ворогів України чи то московські більшовики чи маляри.

І якими марними є ті, що хочуть бачити життя не таким, яким воно є, що хотіли б бачити його як вічний, нічим не заколочений спокій, для яких боротьба і взагалі всяке змагання є найбільшим нещастям.

Це люди без своєї волі, без своєї твердої думки, без власної віри. Вони послушно підпорядковуються кожній силі. Ще духові і політичні опортуністи, які вдоволяються малим і немичним, які нездібні євного самостійного існування. Вони є завжди отою основою на якій розростаються сили інших сильніших націй. Їх мораль це мораль, слабих і немичних, це мораль рабів. Коли такі люди досягають по керму національного життя і не знаходять належного відпору — національний організм слабне і занепадає.

Між представленими нами двома світоглядами - світоглядом творців життя і світоглядом рабів — іде боротьба. І щоби наш національний організм ріс в силу і потугу — мусить згинуть дух рабства в душах нашої нації. Його мусять безпощадно випалити творці нового життя!

В РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ.

Модліме шицких, котри не послали предплату за 1940 р. найчим скорей пошлю Стари предплатніки найобновя предплату тежчим скорей, бо ше уж приближує конец року.

Найлеши нам спивроботнік, хто на час посла предплату и з тим допомага нормалне виходзене „Думки“.

Маме слава Бѳгу красне число псивроботнікох та приятельох и з їх домогою ми до тѳраз могли так крашне видавац наш журнал. На їх помоц ми вше и надалей рахуеме и модліме їх найприедную вше нових прихильнікох и предплатнікох.

Предплату послаца чеком ч. 34.675

Всіх, що одержують „Думку“, а не вислали ше передплату, просимо, щоб негайно це зробили. Приеднуйте нових передплатніків. Лишень спільними силами зможемо „Думку“ двигнути на належний рівень. Нині, коли українське життя й культура винищувани окупантами, нашим завданням є зберігати хочби це, що можемо зберегти з надбань, які в Україні по варварськи руйнуе московський кат. Зокрема продовжити українську публіцистику, і в цій публіцистиці зберегти тяглість української національної думки й культури.

Приклад достойни наслідования. Ридкост то, же би ше у нас при рижних гостинох и вешельох думало и на загальни национални справи. Така ридкост ше зявела на вешелю п Др. Юря Папа и П Ксенки Гирйоватий у Миклошевцох, дзе розвешелени госци назберали на фонд „Думки“ 543.50 дин Даровательом дзекуеме, а Др. Пап й його Пані Ксенкі жичиме шицко найкраше на многая літа! о. Мирон Гирйоватий служел 28 аугуста (серпня) тѳго року першу Св. Службу Божу. Яко доброму национальному работнікови и приятельови нашого українского руху жичиме му шицко найкраше та витривалосци у националней работи. На многая літа!

Основуюци члени „Думки“: 6) Иван де Боберский, 7) Др. Гавриіл Букатко.

Плацели предплату або даровали на фовд: по 150 дин: Иван де Боберський, професор, Тржич; 100 дин: о. Др .Г. Букатко, Керестур; 60 дин: Дюра Орос, Миклошевци; 50 дин: Костельник Яким, уч., Мудри Янко, при школи, Папуга Дюра, Бучко Михайло Петров, шицки в Миклошевцох; Др. А. Спенул, Ковачица; Ing. Янко Ерделі, Св. Павел при Пребѳлду; 30 дин: Лабош Данка, уч, Папуга Штефан, Рамач Петро, Миклошевци; Микола Гайнал, Коцур; о. Богдан Мізь, Ліповляни; Гайдук Яким, урядник „Бата“, Борово; Ілія Крайцар, адвокат, Дервента; 20 дин: Гайнал Янко, Миклошевци; 15 дин: о. М. Черняк, Сибинь.

Шицким щиро дзекуеме.

Издаје и уређује: Колегија; Главни и одговорни уредник: М. Бучно, Рајево Село; Уредништво и управа „Думко“, Рајево Село; Годишња предплата 30 дин., полугодишња 15 дин., поједини број 5 динара.

Штампа: Штампарија Емил Глатер - Брчко, Бановина Хрватска.